

L'ESCUMA DE LES LLETRES

LLUÍS A. BAULENAS

Tenim necessitat de novel·la històrica?

LA HISTÒRIA FETA NOVEL·LA

Avui es clou al Centre Cultural del Born (ho sento, si no m'hi obliguen no faré servir la construcció papanates, provinciana i americanitzada El Born Centre Cultural) la primera edició de *Barcelona: novel·la històrica* dins dels actes del Tricentinari 1714-2014. L'esdeveniment ha estat comissariat magníficament per Enric Calpena. Hi ha hagut xerrades, taules rodones, projeccions, una obra de teatre, propostes i fins i tot un premi literari, el premi Barcino, guanyat per l'escriptora britànica Lindsey Davis.

L'interès i l'assistència als actes han confirmat el que ja sabíem: que la novel·la històrica interessa, i molt, a casa nostra. Des de fa uns quinze o vint anys, aquest subgènere té una presència constant a les nostres llibreries. Això indica clarament que hi ha un risc editorial, empresarial, assumit perquè hi ha una demanda real. I no pas una demanda normal, sinó forta, que premia amb vendes considerables més d'un autor català. Sense voler ser exhaustiu, tenim pioners com ara Alfred Bosch, Jordi Mata, Albert Salvadó i Rafael Vallbona, que han donat pas a gent com Martí Gironell, Coia Valls, Maria Carme Roca i tants d'altres. Fins i tot ha comptat amb la inclusió de tot terrenys de qualitat contrastada com és ara Andreu Martín. I el cas especialíssim d'Albert Sánchez Piñol. Aquest fenomen és estrictament nostre. Vull dir que, per exemple, quan la novel·la negra, un dels subgèneres per excel·lència, es posa de moda, ho fa a tot arreu d'Europa durant un quant temps.

La primera edició de les jornades 'Barcelona: novel·la històrica' ha permès comprovar que l'èxit d'aquest gènere a Catalunya és un fenomen local, que s'explica per la anormalitat a l'hora de conèixer el passat

EL CENTRE CULTURAL DEL BORN VA OBRIR LES PORTES A PRINCIPIS DE SETEMBRE I DE MOMENT HA PRESENTAT UNA PROGRAMACIÓ ATAPEÏDA I INTERESSANT. CÈLIA ATSET

LA NOVEL·LA FETA HISTÒRIA

L'èxit de la novel·la històrica a Catalunya és un fenomen estrictament local que, ara per ara, té una explicació força evident: la anormalitat viscuda a l'hora de conèixer la major part de la nostra història. Un ciutadà espanyol de cultura mitjana té al cap uns quants passatges de la història del seu país: la Reconquesta, els Reis Catòlics, la descoberta d'Amèrica, els *tercios* de Flandes, la Guerra de la Independència, la Guerra Civil... Per a una bona part de la població catalana (les generacions de més edat) aquesta mínima noció de la pròpia història no existeix. O existeix molt poc. I, sovint, la que existeix, a més, es llegeix des de claus d'interpretació hispanocèntriques. És a dir, com a mínim, discutibles.

Totes aquestes novel·les històriques contribueixen a pal·liar un dèficit existent, tant a nivell quantitatiu (coses que no sabem) com qualitatiu (ara podem donar la nostra opinió sobre aquestes coses). És exactament el mateix cas de la quantitat de publicacions entorn de la llengua catalana. Proporcionalment, som els que publiquem més llibres a Europa de tema lingüístic pel que fa a publicacions de divulgació. I això emmarcat en l'existència d'un tipus de lector cada cop més majoritari a qui agrada gairebé tant passar-s'ho bé amb la literatura com *aprendre* història, lingüística i altres matèries. Aquest tipus de lector el trobem a tot arreu d'Europa i dels Estats Units. D'aquí que, per exemple, la novel·la històrica es mantingui sempre en uns mínims de demanda molt regulars i, sobretot, molt acceptables. ♦

EL NOM, EL MÓN

Teresa

Teresa és un nom que, a casa nostra, ha mantingut sempre un cert prestigi. Mai no s'ha posat excessivament de moda, fins al punt que ens en puguem cansar, però sempre hi ha hagut nenes, noies i dones que se n'han dit.

És un nom tradicional i senzill, que ha arribat a rebre, per això mateix, una certa pàtina de modernor. No hi ha consens pel que fa a la seva etimologia, però sembla que la versió més respectada és que té l'origen en el nom de l'illa grega de Theràsia, a prop

de la turística Santorí. També sembla correcte pensar que el nom d'aquesta illa deriva, a la vegada, del mot *theros*, que vol dir *estiu*. Així que Teresa, etimològicament parlant, ens remet a una illa del Mediterrani a l'estiu. Bonic!

Al nostre país i, en general, al sud d'Europa, el nom de Teresa es va fer popular al segle IV, gràcies a una jove barcelonina de família noble que es va casar amb un noi de Bordeus que amb el temps acabariem coneixent com a sant Paulí de Nola. Teresa era una bona

cristiana que va aconseguir convertir el seu marit i, quan la parella va patir la mort del seu únic fill –quan encara era un nadó–, Paulí i Teresa van decidir repartir tots els seus béns i les seves riqueses entre els pobres i viure a partir d'aleshores en l'austeritat i ajudant els altres. Al cap d'un temps, el poble va exigir al bisbe de Barcelona que ordenés sacerdot el jove Paulí. La parella va marxar a Nola, Itàlia, on ell acabaria sent bisbe.

La figura d'aquesta dona discreta la va recuperar, al segle XVI, una monja nascuda a Àvila,

que també duia el nom de Teresa. Quan santa Teresa de Jesús va esdevenir una santa molt estimada, moltes famílies van batejar les nenes amb el seu nom. A França hi ha la molt venerada Santa Teresa de Lisieux, a la qual va voler homenatjar la mare Teresa de Calcuta (batejada quan va néixer amb el nom d'Agnes) triant el seu nom. I actualment, si poses "Teresa" al cercador de Google, el protagonisme també és per a una monja, que no és ni la d'Àvila ni la de Lisieux, és la catalana Teresa Forcades. ♦

SILVIA SOLER

EL NOM DE TERESA NO S'HA POSAT MAI GAIRE DE MODA, PERÒ MANTÉ UN CERT PRESTIGI